

Vergaderjaar 2018–2019

28 165

Deelnemingenbeleid rijksoverheid

P

VERSLAG VAN EEN NADER SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 25 oktober 2018

De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit¹ hebben kennisgenomen van de brief van de Minister van Economische Zaken en Klimaat van 5 juli 2018², waarin hij, mede namens de Ministers van Financiën en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, reageert op de brief van de commissie van 15 juni 2018.

Naar aanleiding hiervan is op 14 september 2018 een brief gestuurd aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat.

De Minister van Financiën heeft op 19 oktober 2018 gereageerd, mede namens de Minister van Economische Zaken en Klimaat en de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. In zijn brief gaat de Minister van Financiën tevens in op enkele vragen die zijn gesteld tijdens het mondeling overleg op 10 juli 2018.

De commissie brengt bijgaand verslag uit van het gevoerde nader schriftelijk overleg.

De griffier van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat/
Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
De Boer

¹ Samenstelling:

Nagel (50PLUS) Ten Hoeve (OSF), Huijbregts-Schiedon (VVD), Koffeman (PvdD), Kuiper (CU), Schaap (VVD), Flierman (CDA), Ester (CU), Vac. (GL), Kok (PVV) (*vice-voorzitter*), Gerkens (SP) (*voorzitter*), Atsma (CDA), N.J.J. van Kesteren (CDA), Reuten (SP), Pijlman (D66), Prast (D66), Van Rij (CDA), Schalk (SGP), Schnabel (D66), Verheijen (PvdA), Klip-Martin (VVD), Overbeek (SP), De Bruijn-Wezeman (VVD), Van der Sluijs (PVV), Van Zandbrink (PvdA), Fiers (PvdA), Aardema (PVV).

² Zie verslag schriftelijk overleg: *Kamerstukken I*, 2017–2018, 28 165, M.

BRIEF VAN DE VOORZITTER VAN DE VASTE COMMISSIEVOOR ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT/LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT

Aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat

Den Haag, 14 september 2018

De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (EZK/ LNV) hebben met belangstelling kennisgenomen van uw brief van 5 juli 2018³, waarin u, mede namens de Ministers van Financiën en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, reageert op de brief van de commissie van 15 juni 2018. De leden van de **SP**-fractie zijn de Ministers van Economische Zaken en Klimaat en van Financiën erkentelijk voor hun inbreng tijdens het mondeling overleg van 10 juli 2018⁴ en voor de brief van 5 juli 2018. Tijdens de beraadslagingen is een punt met betrekking tot de governance-structuur onbesproken gebleven, en deze leden willen de beide Ministers daarover nog enkele nadere vragen stellen.

In de ontwerpstatuten voor Invest-NL is voorzien in de instelling van een Raad van Commissarissen (RvC), die toezicht zal houden op de Raad van Bestuur. Bent u het met de leden van de SP-fractie eens dat de Raad van Commissarissen (RvC) onafhankelijk dient te zijn en volledig vrij moet zijn in de uitoefening van zijn taken? Welk traject voorziet u tegen die achtergrond voor de instelling van de RvC? Welke kwaliteiten dienen aspirant-leden van de RvC te hebben? Kunnen de betrokken Ministers toezeggen dat de deels al aangestelde (beoogde) Raad van Bestuur op geen enkele wijze betrokken zal worden bij de selectie van leden van de RvC, dit om te bewerkstelligen dat de RvC haar toezichthoudende taak volstrekt vrij en ongebonden kan vervullen? De leden van de SP-fractie wachten verder met belangstelling de indiening van het wetsvoorstel af.

De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zien uw reactie met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag uiterlijk 12 oktober 2018.

Een gelijklopende brief is verzonden naar de Minister van Financiën.

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken, Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
A.M.V. Gerkens

³ Zie verslag schriftelijk overleg: *Kamerstukken I*, 2017–2018, 28 165, M.

⁴ *Kamerstukken I*, 2017–2018, 28 165, O.

BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 19 oktober 2018

Met deze brief beantwoord ik mede namens de Minister van Economische Zaken en Klimaat alsook de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking enkele vragen over de voortgang van Invest-NL.

Als eerste zal ik ingaan op een vraag van het lid Prast (D66) in het mondeling overleg⁵ van de Eerste Kamer van 10 juli over Invest-NL en de toezegging daaropvolgend om een overzicht te sturen over de man/vrouw-verhouding bij de raden van bestuur en van commissarissen van de staatsdeelnemingen. In hetzelfde overleg heeft de Minister van Economische Zaken en Klimaat toegezegd de Kamer te informeren over welke mogelijkheden er mét en zonder Invest-NL bestaan inzake het effectiever gebruikmaken van Europese financieringsinstrumenten (onder andere EFSI en Invest-EU). In het tweede deel van deze brief wordt hier bij stilgestaan. Tenslotte gaat deze brief in op de schriftelijke vragen van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (EZK / LNV) van 14 september 2018. De SP fractie heeft zowel de Minister van Financiën als de Minister van Economische Zaken en Klimaat enkele vragen gesteld over de RvC van Invest-NL.

Een afschrift van deze brief zal aan de Tweede Kamer worden gezonden.
Hoogachtend,

De Minister van Financiën,
W.B. Hoekstra

⁵ Kamerstukken I, 2018–2019, 28 165, O.

Toezegging op een vraag van het lid Prast (D66) tijdens het mondeling overleg van 10 juli 2018 om nadere informatie over de man/vrouw-verhouding in de raden van bestuur en raden van commissarissen te delen

Ik stimuleer het toetreden van vrouwen tot de bestuurslagen actief. De staat streeft bij staatsdeelnemingen naar evenwichtig samengestelde raden van bestuur en raden van commissarissen die bestaan uit personen met diverse achtergronden en ervaringen. De kwaliteiten waarover bestuurders en commissarissen moeten beschikken zijn niet voor iedere functie dezelfde. De aandeelhouder beoordeelt kandidaat-bestuurders en -commissarissen op hun kennis, vaardigheden, karaktereigenschappen en maatschappelijke betrokkenheid. Voordrachten worden ook op basis van diversiteit van geslacht beoordeeld.

Gemiddeld heeft een staatsdeelneming 24 procent vrouwen in de raad van bestuur (eind 2017). Het gemiddelde bij beursgenoteerde bedrijven is 6 procent. Na correctie voor deelnemingen met slechts één bestuurder voldoen vijf van de tien deelnemingen aan het wettelijk streefpercentage van ten minste 30 procent vrouwen in de raad van bestuur. Voor de raden van commissarissen ligt dit percentage nog hoger. Negen van de twaalf deelnemingen voldeden eind 2017 aan het streefpercentage van 30 procent. Het gemiddelde aandeel van vrouwen in de raad van commissarissen bij staatsdeelnemingen ligt op 34 procent, terwijl het gemiddelde van de beursgenoteerde bedrijven 25 procent is. Een volledig overzicht is opgenomen in het Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen 2017.

Ook vind ik het belangrijk dat er meer vrouwelijke CEO's komen bij de staatsdeelnemingen. In 2018 zijn 3 vrouwelijke CEO's benoemd, te weten Gita Salden bij BNG Bank, Lidwin van Velden bij NWB Bank en Manon van Beek bij TenneT. Ik blijf mij zowel ten aanzien van de raden van bestuur als de raden van commissarissen onverminderd inzetten om de man-vrouw verhouding in de top van de staatsdeelnemingen te verbeteren.

Toezegging van de Minister van Economische Zaken en Klimaat, naar aanleiding van het mondeling overleg van 10 juli 2018, om de Kamer te informeren over welke mogelijkheden er mét en zonder Invest-NL bestaan inzake het effectiever gebruikmaken van Europese financieringsinstrumenten (onder andere EFSI en Invest-EU).

Het nationale deel van Invest-NL wordt een volwaardige «National Promotional Institution» (NPI) zoals de meeste landen om ons heen die ook hebben. De belangrijkste economische bestaansredenen voor een investeringsinstelling als deze is dat deze marktfalen adresseert. Marktfalen kan immers leiden tot minder investeringen en dus tot een tragere toekomstige groei, minder welvaart en minder welzijn dan economisch efficiënt en maatschappelijk gewenst is. Een instelling met een publiek mandaat verkeert in een betere positie dan particuliere partijen om dit marktfalen te verhelpen.

Invest-NL wordt daarom opgericht om de gewenste investeringen in bedrijven en projecten mogelijk te maken die vanwege hun onzekere risico-rendementsverhouding of lange onzekere terugverdientijden onvoldoende financiering in de markt kunnen aantrekken. Invest-NL ondersteunt de ontwikkeling van projecten en bedrijven en krijgt daartoe bestaande financieringsinstrumenten en een kapitaalstorting om financiering mogelijk te maken.

Ook de Europese Commissie heeft programma's en middelen om marktfalen op de financieringsmarkt te bestrijden en samen met lidstaten de investeringen in maatschappelijke doelen en groeiende bedrijven te ondersteunen. Door de oprichting van Invest-NL zijn we net als onze buurlanden beter in staat om deze beschikbare Europese- en private financieringsmiddelen te ontsluiten voor investeringen in maatschappelijke transitiedomeinen en versterking van het innovatievermogen en de concurrentiekracht. Vanuit de EU worden namelijk ook in toenemende mate middelen beschikbaar gesteld om de structurele economische groei te bevorderen via de inzet van een garantie-instrumentarium, met gebruik van de co-financieringsmogelijkheden van de EIB-groep, nationale stimuleringsinstellingen en private financiers. Het European Fund for Strategic Investments (EFSI) is bijvoorbeeld opgericht om door middel van gerichte investeringen de structurele economische groei in de EU te bevorderen. Dat is de trend in Europa. Met het nieuwe Invest-EU programma wordt voor de periode 2021–2027 hierop voortgebouwd en opnieuw € 38 miljard aan garantiekapitaal beschikbaar gesteld, waarmee door de EC met een leverage van private en publieke investeerders in totaal € 650 mld. aan investeringen wordt beoogd⁶. Nederlandse financiers maken wel gebruik van deze EU-fondsen, maar de doelen van de Europese programma's vallen voor een groot deel buiten hun scope qua risicoprofiel van de investeringen, de bijbehorende lange terugverdientijden en de investeringen in start-ups en scale-ups. De doelstellingen van Invest-NL en Invest-EU komen daarentegen sterk overeen, terwijl de opzet elkaar versterkt: het Invest-EU programma biedt garanties vanuit de Europese Commissie, op projecten en co-financieringsmogelijkheden van nationale stimuleringsinstellingen zoals Invest-NL.

Inbreng nationale kennis

NPI's worden met hun specifieke kennis van de lokale markten uitstekend geschikt geacht om in te spelen op specifieke lokale, regionale, nationale behoeften. Het aankomende Invest-EU programma zal veel EU-fondsen bundelen en aanbieden via NPI's. In de voorstellen krijgen NPI's zoals

⁶ Commission staff working document, impact assessment proposal for a regulation of the European Parliament and of the council «Establishing the InvestEU Programme.»

Invest-NL daarom rechtstreeks en indirect (via de EIB groep) toegang tot het Invest-EU programma. Als NPI is het gemakkelijker om deel te nemen in bestaande officiële EFSI-platformen en toekomstige Invest-EU platformen. In deze platformen worden vroegtijdig de programmering en bestemming van EU-fondsen besproken, waardoor programmering beter kan aansluiten op de nationale behoefte. Dit maakt het mogelijk om met Invest-NL investeringslacunes in Nederland aan te pakken via aan Nederlandse omstandigheden aangepaste investeringsvoorwaarden en financieringsoplossingen.

NPI's kunnen bovendien projecten of segmenten ondersteunen die anders niet of nauwelijks kunnen worden bediend. Bijvoorbeeld door bundeling van projecten met een kleine investeringsomvang. Als uitvoeringpartners voor de Invest-EU programma's zullen NPI's dus niet alleen helpen bij het afstemmen van de EU- en nationale beleidsdoelstellingen. Zij zullen ook zorgen voor de zichtbaarheid van de Europese investeringsprogramma's in Nederland en een hoge mate van complementariteit tussen Europese en nationaal gefinancierde investeringsprogramma's.

Governance

Invest-NL wordt mede ingericht om optimaal gebruik te kunnen maken van Europese cofinanciering. Het kan op nationaal niveau optreden als coördinator en ontwikkelaar van projecten en het beschikt over een eigen met name risicodragend investeringsvermogen om te co-financieren met EU-fondsen. Het bouwt wat dit betreft voort op het huidige Nederlands Investerings Agentschap (NIA) dat bij het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat met hulp van de provincies en andere ministeries is opgericht en over zal gaan in Invest-NL. Het NIA is al actief om met onder andere de EIB-groep nationale investeringskansen te identificeren en financieringsbronnen bij elkaar te brengen. Hieruit is al de co-investeringsfaciliteit voor snelle groeiers gerealiseerd.⁷

NIA heeft echter niet de middelen en structuur om zelf de door de EC verlangde co-financiering in te brengen. De EC stelt in de regel als voorwaarde dat investeringsbeslissingen worden genomen door een instelling op voldoende afstand van de overheid. Door Invest-NL als een staatsdeelneming vorm te geven, met een eigen bestuur en raad van commissarissen die verantwoordelijk zijn voor respectievelijk de zakelijke aansturing en toezicht op de instelling wordt hier zo goed mogelijk aan voldaan.

Invest-NL heeft ook eigen investeringskapitaal om projecten tot stand te brengen die in de markt onvoldoende financiering kunnen krijgen. Door het samenspel van Europese garanties en co-financiering van de EIB-groep, de nationale ontwikkelfunctie en investeringskapitaal van Invest-NL, en de aansluiting van private financieringsbronnen kan er meer kapitaal beschikbaar komen voor de strategische doelen van zowel Nederland als de Europese Unie.

Subsidiariteitseisen

Tenslotte wordt verwacht dat vanuit de EC steeds strengere subsidiariteitseisen zullen worden gesteld⁸. Dat betekent dat bij investeringsvoorstellen vaak meerdere lidstaten vertegenwoordigd zijn. Dat stelt eisen aan de omvang van samenwerkingsverbanden, ook aan de samenwerking van Nederland met buitenlandse NPI's. Met een eigen NPI wordt een

⁷ Kamerstuk 22 112, nr. 2218).

⁸ Commission staff working document, impact assessment proposal for a regulation of the European Parliament and of the council «Establishing the InvestEU Programme.»

dergelijke samenwerking over en weer gemakkelijker, en kan Nederland gemakkelijker als partij in een internationaal consortium fungeren.

Gebruik van EU gelden door Europese landen

Nederland is een van laatste landen in Europa dat nog geen NPI heeft als Invest-NL waardoor Nederland minder gemakkelijk toegang tot specifieke EU-fondsen kan krijgen. Voorbeelden van hoe andere landen met een NPI gebruik hebben gemaakt van EFSI zijn te vinden in de verduurzaming van de gebouwde omgeving in Frankrijk (€ 400 mln. EFSI financiering), de oprichting van een investeringsfonds duurzame energie in Denemarken (€ 75 mln. EFSI financiering) en de realisatie van energiebesparing bij een middelgrote staalproducent in Italië (€ 100 mln. EFSI financiering). Nederland heeft in vergelijking met de andere grote economieën in de EU zeer gering gebruik gemaakt van het EFSI. De EC heeft aangegeven dat de oorzaak daarvan onder andere is het ontbreken van een nationale stimuleringsinstelling voor de strategische EFSI doelen. Het kabinet verwacht daarom dat er met de oprichting van Invest-NL, ook meer inzet zal zijn van Europese financieringsmiddelen voor Nederlandse projecten en bedrijven die zorgen voor duurzame groei en maatschappelijke transitie. Bij NIA zijn momenteel onder meer projecten in voorbereiding op het gebied van grootschalige opslag van elektriciteit, hergebruik van warmte, duurzame energieopwekking, energiebesparing in de industrie, isolatie van gebouwen, duurzame & innovatieve voedselproductie, opzet van financieringsfondsen voor innovatieve snel groeiende mkb en scale-up bedrijven en opzet van investeringsplatform(s) gericht op de financiering van innovatieve project initiatieven op het gebied van hergebruik van grondstoffen en circulaire economie.

Vragen van de SP-fractie naar aanleiding van het mondeling overleg van 10 juli 2018 met de vaste commissie voor Economische Zaken/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (EZK/LNV)

1

In de ontwerpstatuten voor Invest-NL is voorzien in de instelling van een Raad van Commissarissen (RvC), die toezicht zal houden op de Raad van Bestuur. Bent u het met de leden van de SP-fractie eens dat de Raad van Commissarissen (RvC) onafhankelijk dient te zijn en volledig vrij moet zijn in de uitoefening van zijn taken?

Daar ben ik het mee eens.

2

Welk traject voorziet u tegen die achtergrond voor de instelling van de RvC?

Om aan hun wettelijke taak te kunnen voldoen zullen de leden van de RvC hun rol op onafhankelijke wijze moeten kunnen vervullen. De inrichting van het wervingstraject zal dan ook op geen enkele wijze aan deze onafhankelijkheid in de weg staan.

Het traject zal vergelijkbaar zijn met het wervingstraject van de beoogd CEO. Het Ministerie van Financiën stelt een profielschets op en stemt die af met de twee andere betrokken Ministeries, BHOS en EZK. Vervolgens wordt een executive searchbureau ingeschakeld dat een longlist en, na bespreking met de betrokken ministeries, een shortlist opstelt. Een selectiecommissie vanuit de drie ministeries draagt een voorkeurskandidaat voor. De benoeming vindt pas plaats na goedkeuring door de drie Ministers.

3

Welke kwaliteiten dienen aspirant-leden van de RvC te hebben?

Aangezien het wervingstraject nog niet is gestart, is er nog geen finale profielschets opgesteld. In algemene zin beoordeelt de aandeelhouder kandidaat-bestuurders en -commissarissen op hun kennis, vaardigheden, karaktereigenschappen en maatschappelijke betrokkenheid. Voor aspirant-leden van de RvC van Invest-NL kunnen dus bijvoorbeeld kennis van en ervaring in de financiële sector en het (semi-) publieke domein van belang zijn. Daarnaast kan worden gedacht aan kennis van de investeringsdomeinen waar Invest-NL zich op zal richten.

4

Kunnen de betrokken Ministers toezeggen dat de deels al aangestelde (beoogde) Raad van Bestuur op geen enkele wijze betrokken zal worden bij de selectie van leden van de RvC, dit om te bewerkstelligen dat de RvC haar toezichthoudende taak volstrekt vrij en ongebonden kan vervullen?

Ik wil benadrukken dat het primaat bij de selectie en de uiteindelijke besluitvorming over de benoeming van leden van de RvC bij de Ministers ligt, zoals in het antwoord onder vraag 2 beschreven. Ten behoeve van een goede toekomstige samenwerking is het met betrekking tot benoeming van de voorzitter van de RvC echter gebruikelijk en noodzakelijk dat vooraf ook wordt getoetst of deze persoon goed met het (beoogd) bestuur kan samenwerken. Dit zal niet in de weg staan aan de onafhankelijkheid van de aspirant-leden van de RvC. Bovendien hebben alle betrokken partijen er belang bij dat zij aan hun uit het vennootschapsrecht en de Corporate Governance Code voortvloeiende taken kunnen

voldoen en hun functie in alle vrijheid en onafhankelijkheid kunnen uitoefenen.